Број 103. У Новом Саду у петак 9. маја 1903. Година XXXVIII.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за свецем.

Цена је за Аустро.Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију, и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање: „Рада“ деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе.“

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Закључци мајског сабора

Скоро ће година дана, како се састао мајски сабор. Па и ако се у нашој народној црквеној автономији осећа други дух опет смо за то прилично тамо, где и пре. — Закључци мајског сабора нису још потврђени.

Нису се испуниле оне речи, које смо слушали у сабору: како се жељама народа нашег изашло на сусрет, како наш народ може бити уверен о благонаклоности, како сви чиниоци желе да се у автономији нашој успостави ред. Какав ред?!

Патријарх Георгије неће да сазове ни епархијску скупштину; чека решење. И он и други завлаче, што је требало давно свршити, јер се надају да ће им још поћи за руком, да разоре све, што је сабор саградио. А да на томе раде свим средствима, па чак и недозвољеним, то смо видели... Ова неизвесност у којој се данас налазимо, спречава, да се у автономији нашој заведе прави ред, јер у том стању опире се и рови где ко може. Ова неизвесност, ствара непријатно расположење и немире код свију и свакога.

И још увек ништа!

Ми знамо, да је патријарх Георгије удешавао, да саборски закључци што касније стигну горе. Као председник саборског одбора могао је то учинити, па да после баца беду на чиновништво. Та шта он није у стању учинити?! — После је послао горе калуђерску депутацију, те изазвао да се почну тражити нови податци, само нека пролази време.

Јест, њему је требало времена. Добити времена, значило је за њега све, значило укочити точак автономији. Укочити автономији точак, значило је одгодити сабор а одгодити сабор, значило је да се остали прљави рачуни патријаха Георгија не натпрегледају.

Но ми у овој ствари нећемо да бедимо патријарха Георгија. Ни њега, па ни оне који су му у томе помагали. А он је имао многих и разноврсних помагача. Помагача, који су говорили стално и непрестано, да је од мајског сабора настала у нашој автономији анархија и да је мајски сабор утврдио ту анархију. Имао је помагача, који су ћутали онда, кад су требали да говоре, и тиме му помагали. Имао је помагача у лицу дра Полита, који је написао, да краљевски комесар кад је попуштао радикалима, није имао у виду мађарску државну идеју.

Но све то у овај мах нећемо да узмемо у рачун. Влада је била дужна, да до сад већ изазове решење. Но ништа! Истина, настала је у државном сабору жестока опструкција, настало ванзаконско стање, настао заплет на све стране, те се вели: није сад влади ни до чега.

Разумемо! Но то је могло бити пре, а из свега се види јасно бар то, да влада сматра нашу автономију као ситну и споредну ствар, која може чекати, док се све друго не посвршава.

Патријарх Георгије се овоме радује, а злурадо се радују и његови сваковрсни савезници. Те још држе јадници, да је дошло време да се подсмевају. Али нека не заборавe једно. Све их је мање и мање. Све их народ већма познаје и презире. А док народ наш тим завидљивцима и ситним духовима окреће леђа, док народ наш у великој већини својој истраје у овој борби, дотле не треба да очајава. Као што је извојевао својим држањем мајски сабор, тако ће извојевати и потврду његових закључака кад тад.

Само на жалост пролази време и ова несигурност кочи у многоме точак даљем раду. На реду би био законодавни рад сабора. Но на то се бар у овај мах не може ни мислити.

Мајски сабор је решио, да ће се само уз гаранције упустити у законодаван рад. Само уз осигурање, да се са уредбама сабора неће чинити као пре. Где је до сад ма и најмањи услов тог осигурања? Може ли о томе бити речи, док не видимо шта ће бити бар са закључцима прошлог сабора?! Под овим, данашњим приликама, није могуће помислити још на то. Пододбор саборског одбора поделио је послове међу својим члановима и они су колико нам је познато готови с тим послом. Треба једно заседање саборског одбора и може се искати сазив сабора.

Но за овај пар није још друго готово нит приправљено за успешан даљи рад сабора. Док не видимо судбу закључака мајског сабора, не може бити речи, о неким гаранцијама, без којих се ми не смемо упустити у законодаван рад...

Они, који су помагали патријарху Георгију у хајци против мајског сабора, сад би нов сабор, док није решено ни ово старо. Ал то само зато, јер би градива за нове денунцијације и нове сплетке. Гледајте их само како сикћу?! Но народна ствар је у добрим рукама. Никаквим изазивањима, сплеткама ни подметањем неће постићи патријарх Георгије са целом својом шареном војском, да народне пријатеље наведе на ма какве непромишљене кораке.

Живи били; уверићете се!

IV. Главна скупштина савеза срп. земљорадничких задруга.

Вуковар, 7. маја

Јутрос је била редовна главна скупштина савеза српских земљорадничких задруга, а одмах за тим редовна главна скупштина централне касе српских земљорадничких задруга. О свему ћу вам послати извештај, па и о конференцији која је предходила синоћ скупштини и која беше управо најзанимљивија. А сад оно што је најглавније.

После призивања светога Духа отворена је скупштина после 8 сахати. Било је заступљено преко 100 задруга. Из Србије су присуствовали изасланици ондашњег савеза, изасланици српског пољопривредног друштва, одавде изасланици богослова са 2 професора, „Матице“, Трговачког Удружења. Иначе беше пуно гостију из свију крајева, а видесмо их и из Босне и Херцеговине. Скупштини је председавао Владимир Матијевић (Загреб). Извештаји су узети сви на знање, а изабрани су у управу и надзорни одбор досадањи чланови. Исто је било и код централне касе.

После скупштине, предавао је инжињер Јован Татић (Рума) „О комисацији.“ После чега се развезла занимљива дебата, а за тим је предавао Васа Муачевић (Осек) о обрађивању земље.

У подне био је био заједнички ручак на коме је учествовало до 150 особа, а по подне у 3 сата излет на имање грофа Елца, где је прегледано имање које се обрађује по најновијој науци и прегледане су пољопривредне справе.

* * *

ПОДЛИСТАК.

У СВЕЖЕМ ЗРАКУ.

Врло се често дешавало, да сам упитао овог или оног ратара, који ми је дошао ради порушеног здравља да ме упита шта да ради, и да му »препишем какву медицину« — »а где ти пријатељу спаваш?« »Па у соби, господине«, био је обичан одговор. А колико вас спавате у тој соби?« »Па господине наше друштво, отац и мати, деда (а можда и мајка) моја жена, ја, и петоро дечице,

То друштво даклем, које се састоји из 11 и 12 а можда и више лица спава преко целе зиме, јесени а и пролећа у једној собици са једним или два обично мала прозора, собица је натрпана са једним или два кревета, фурина велика лепљена и окречена заузима скоро једну трећину собице, унутри је још сто и неколико столица, а и повећи орман обично не фали. То цело друштво спава у тој соби, прозори се преко дан баш много не отварају да неби хладноћа споља ушла (изгледа као да се наш ратар боји да му чист ваздух у собу не уђе) а поред свега тога дешава се још и то, да осим »друштва« у соби у пролетни дан бивају и пилићи, гушчићи, и т. д. И тако то цело »друштво« удише у себе по целу ноћ данима и данима покварени ваздух, па још и врло мало ваздуха, а о чистом, свежем, нема ни говора.

Ноћ је зато ту, да се тело и душа одмара. Чист свеж ваздух је први услов за то. Ако је ваздух нечист, загушљив, или ако га је у опште мало, он неможе давати довољно хране нашем телу, тело је целу ноћ изложено покваренoм ваздуху, услед тога се не одмара, немирно је, мучи се и слаби, а кад је тело немирно, не може се ни душа одморити, човек се чуди кад се разбуди, шта је све којешта сањао — није се даклем ни душа одморила. Последице су слабљење тела и душе, а узрок је нечист покварен ваздух.

Пословица гласи »нема здравља без чистог ваздуха» сваки је зна, па опет многи и многи греше.

Наш ратар тешке послове преко дана обавља, он заиста у зноју лица свога зарађује свој свакидашњи лебац, уморан и изломљен леже у постељу, да се одмори те да би зором опет на посао ићи могао.

Па да ли се одморио, да ли је накупио доста снаге да издржи и опет цели дан у тешком послу.

Зацело није. Оно мало ваздуха у оној малој собици, није му дало снаге, није пре спавања ни изветрио своју собу те тај покварени ваздух удишу у себе њих много особа, тако да на једнога не дође ни толико колико је најнужније. Јутром се устаје са главобољом, изломљен, неиспаван, бунован, неодморен.

Није ми намери, да овде са бројевима и метром износим, колика треба да је једна спавања соба за толико и толико душа, него имам пред очима собу онакову, какву је код нашег ратара и сељака обично налазимо. Ту је обично подела такова да је у средини једна мала кујна, а из кујне се десно улази у једну већу собу са сокака, у коју се међутим дању ретко улази, баш ако је старешина кућни јако болестан, он у њој онда лежи, иначе је свагда празна и држи се само на параду. А на лево се улази у собу или боље рећи собицу у којој се цели дан седи, руча и вечера и спава, и то као што рекох сви заједно.

Та спавања соба је обично мања од оне за параду, из кујне сва пара улази у њу, соба се слабо ветри, а спавају у њој по њи 10 до 12 а зими богме седе још и преко дана сви у њој. Ето тако од прилике изгледа код нашег ратара.

У такој се соби са толико душа тело одморити неможе, тело слаби, те поред слабе хране мора подлећи разним болестима. А још је веће зло, кад је у кући болесник, тај спава са свима осталима заједно, па јели чудо

Из извештаја управног одбора српских земљорадничких задруга видимо ова места:

Ево шта исказују цифре, које је Савез сабрао у свом сумарном прегледу рада свију земљорадничких задруга.

А) Мена у броју задруга и задругара од 1897—1902.

Године	Основано је задруга	Укупан број концем године	Укупан број чланова концем године
1897	10	10	159
1898	19	29	1030
1899	21	50	1321
1900	17	67	1721
1901	18	85	2268
1902	55	140	3799

Б) Задругари по позиву 1902. године.

Свештеника — — — — —	59
Учитеља — — — — —	72
Трговаца — — — — —	54
Занатлија — — — — —	218
Ратара — — — — — —	3242
Учитељица — — — — —	5
Осталих — — — — —	149

В) Задруге по жупанијама 1902. године.

Сремска — — — — — —	35
Вировитичка — — — — —	15
Пожешка — — — — — —	12
Беловарско-крижевачка — — —	9
Загребачка — — — — —	8
Модрушко-речка — — — —	4
Личко крбавска — — — —	1
Бачка — — — — — —	26
Барањска — — — — — —	1
Торонталска — — — — —	13
Тамишка — — — — — —	15
Чанадска — — — — — —	1
Укупно	140

— Што се тиче броја задруга, то је тај број исказан, као што је моћи видети из предложених скрижаљки (табела), концем године укупно са 140 задруга према укупном броју од 85 задруга до те године. Пораст је дакле са 58 задруга, или — урачунавши амо 3 искључене задруге — са 55 задруга.

— Што се тиче броја задругара, исказан је тај број концем године 1902. са 3799 задругара напрама 2168 задругара до те године. Порастао је дакле број задругара са 1531. Све те задруге имале су код оснивања укупно 2045 задругара. Према томе попречан број задругара, с којима су задруге осниване — јест 15. Попречан број чланова пак у једној задрузи према укупном броју задругара од 3799 — јест 27. То је, како рекосмо, попречан број, јер у колу наших задруга има леп број и таких, које броје и преко 50 задругара, па и преко 70, а једна броји чак и више од 100 задругара. Све те задруге по раду су међу првима, а и задругари су им она ки, како то правила земљорадничких задруга од својих чланова изискују.

Оснивање задруга, како се види, узима маха, а и број задругара не заостаје. Мора се узети још и то у обзир, да се хотимице настоји, да се за сад придржава нагло улажење чланова у задруге, док се начело задругарско од каквоћи оних, који улазе у задругу, не укорени по свуд, на име, начело, да се у задругу примају људи само поштени, разумни, вредни и напредни. Но узме ли се у обзир, да су они, којима је исказан укупан број задругара концем 1902. године у $^{9}/_{10}$ кућне старешине, онда, осим 3799 правих задругара, *бројимо још и више од двадесетак хиљада чланова нашега народа, кроз којих све двадесет хиљада веје задругарски дух, што с поносом истичемо, јер то много значи.*

И бројеви, који исказују стање задругара по позиву њиховом, исказују, како је моћи видети, врло хармоничан, складан размер. Леп број пада на интелигентније чланове народа, што је заиста красно и хвале вредно, но највећи део, како и треба, пада на оне, којима је у првом реду намењена земљорадничка задруга — на наше земљораднике.

— Територијално пада од основаних задруга у 1902. години на Угарску 32 према 24 до тад, на Хрватску и Славонију пак 23 према 61 до тад. Као што се види из броја задруга, које су основане у години 1902. и броја оних, које су дотле основане — Угарска је силно поскочила у броју задруга. Од тих задруга пада посепце на саму Бачку једна половина, а друга на остале крајеве Угарске. То је сасвим разумљиво. Закуп Сирига је у велико заинтересовао сву околицу око себе.

Разматрајући задруге по жупанијама, једина је модрушко-речка, што је пала за једну задругу, те вировитичка и барањска, што се не приновише. Остале све жупаније, у којима су до сад биле задруге, приновиле су се и у 1901. години, и то: сремска са 17; пожешка са 1; загребачка са 2; беловарско-крижевачка са 2; личко-крбавска са 2; бачка са 16; торонталска са 6; тамишка са 9 и чанадска са 1.

Ова последња жупанија ступа као нова међу остале друге своје. Мртва је то стража Српства, али ето, Српство се и у њој трза и хоће да живи, да се чује. Евала прегаоцима

И кршна Лика буди се, и то својски буди. Број задруга, наиме, које су исказане за 1902. годину, исказује само оне задруге, које су у Савезу и које су рад свој отпочеле. А врло је леп већ сад број оних, које су у овој години ступиле у Савез и које ће још ступити течајем ове године, јер су већ многе у заснивању.

Барањска жупанија једина стоји непрестано с једном једитом задругом. Не успех задругарства у томе крају потиче у првом реду од помањкања народне интелигенције, а онда ради нехаја и немара и оно мало људи, који би могли, а неће. Време би било, да се сви, коју су позвани, тргну, па својски пораде на осветљивању и подизању народа, јер ако игде, ту би се заиста могле с правом применити оне Змајеве речи: „Јера време чекат' неће — Док се нама гњилим дрема — Закукаће кукавица — Срба нема!“

Поседовно и имовно стање задруга изгледа, према нашем сумарном прегледу, овако:

		Године 1902.
Укупно земљишта у јутрима		35.829·1509□
Вредности	земља	14,324.144·04
	кућа	4,295.733 —
	покретнина	3,032.895·—
	Укупне	21,652.776·04
Дугова	укњижених	1,499.806·82
	неукњижених	730.655·35
	Укупних	2,230 462·17
1 задругар има попречно	земље у јутрима	9¼
	укупне вредности	5700·—
	укњиженог дуга	394·—
	укупног дуга	587·—
Попречна вредност 1 јутра земље		399·—
Дуга	укњиженог отпада на 1 јутро	41·80
	укупно отпада на 1 јутро	62·20

— На једног задругара нашег према томе у 1902. години попречно пада 9 ¼ јутра земље с вредности по јутру од 399 круна, а са дугом од 62 круне. Укупна пак поседовно-имовна вредност његова износи 5700 круна с 587 круна укупног дуга.

Изнесосмо ове бројке, јер оне много значе.

Снага поседовно-имовна, наиме, што се у задружној организацији испољава, служи као штит и окриље како оном који шта има, тако и поштеној сиротињи. Под принципима узајамности, солидарности и неограничене одговорности, налази се и посед и имовина оног, који шта има, као и вредне и радине руке поштеног сиротана. Силом, што је укупна њихна вредност исказује — морална и материјална — шире они своју моћ и освајају педаљ по педаљ своје бабовине натраг. Не би требало, да тој тако племенитој организацији и по замисли и по начину извађања ни у помисли сметамо. Сви они, који љубе свој народ, нека проуче добро скрижаљку поседовно имовног стања наших задругара. У нама бар јаче срце куца, кад погледамо и видимо, да је у рукама великог дела сиротиње наше, која се у задругарско коло ухватила, данас преко 39 хиљада јутара земље и више од 21 милијуна круна својине. Увек нек су нам на памети истините речи оне: „Чија је земља, тога је и отаџбина!“

Из овог уједно видимо, да нам је народ — у овим имућнијим нашим крајевима — задуженији, него онај у сиромашнијим крајевима; но у колико је задуженост стања у овој години и поскочила, поскочила је ипак само у размеру с вредности земље појединог задругара.

Задругари имали су крајем 1902. год. 4871 зајам у укупној своти од 620.828 круна 46 филира, подигнут и утрошен у 22 разне цељи.

Целокупан промет у зајмовима износио је у 1902. години укупно 1,293.761 круна 70 филира.

Укупно је издано на зајмове у 1902. години 957.205 круна 09 филира, примљено 336.466 круна 62 филира — на дугу остаје, дакле, свега 620.818 круна 46 филира.

Као што је моћи видети, отплаћивање није лоше, а биће и боље, док се народ само мало отме, а и одвикне још и више од неуредности у враћању, ради које је многом и многом нашем човеку отишла кућа на бубањ.

Сврхе, у које су зајмови дизани, јасне су и види се, а види се и то, да су зајмови узимани за најнужније потребе, у чему се нужда указала и где је нужде било — увек мудро и разумно. Но највећи део утрошен је у цели, које потребују примеран капитал, да узмогну дати места снази и радљивости појединца.

На то, да сваки рад и подузеће задругарско као и успех, буду основани на особној вредноћи и радљивости, полагана је од наше стране нарочито пажња. Шпекулација, па ма она и најневинији изглед имала, није могла доћи до речи, па управо с похвалом истичемо, да су се начела задругарства и у томе сачувала у највећој чистоти својој.

Од 4871 зајма, који је исказан концем године 1902. пада на задужење

до	10 — К —	118 —	зајмова;
од	10— 50 — „ —	1588 —	„
од	50—100 — „ —	1535 —	„
од	100—200 — „ —	1116 —	„
преко	200 — „ —	514 —	„

ако исту болест од њега и други и трећи прими, и често врло често тој болести и подлеже.

Нема здравља без чиста ваздуха те речи треба сваки крупним словима да забележи, да их се свагда сећа и да их никад не заборави.

Немогуће је тражити од нашег српског ратара да има 4—5 соба на расположењу за себе и своје друштво, наш ратар је човек сирома који обично од своје зараде и својих десет прстију живи, али могуће је то, да не оставља ни једну од оно мало соба за параду, него да обадве употребљује за живљење и уживање, друштво треба да се при спавању подели једни у једну други у другу а можда и трећу собу, а најмлађи богме и у кујну, на тај начин ће за појединце остати више ваздуха за дисање преко ноћ, тело ће наћи свога нужног одмора, свет ће свежији здравији бити за посао јачи и способнији. Па кад се још и собе и кујна поћешће а мало и дуже (нарочито пред спавање) проветре, то би наш ратар бар донекле могао одговорити хигијенским законима а без сумње допринети користи свом најскупљем добру — своме здрављу. **Т.**

Права цељ динамитских атентата у Мађедонији

Косовска Митровица, на пророка Јеремију.

После убиства племенитог Шчербине, почела је Европа више но до сада да поклања пажњу догађајима у Старој Србији. Бугарским комитетлијама није ишло у рачун, па да не би Европа сву своју пажњу окренула Старој Србији, и може бити још предузела какве озбиљне кораке, који

би сачували Србе од арнаутског ножа, и најзад, да скрену пажњу Европе поново на Маћедонију, они су у договору са Арнаутима предузели динамитске атентате у Солуну, Скопљу и Битољу. Бугарске комитетлије и Арнаути рачунају, ако одврате пажњу Европе, а нарочито доброћудне Русије, са старе Србије на Маћедонију, да ће онда Арнаутима остати одрешене руке, па ће ови и даље моћи са успехом радити на истребљењу Срба, које подједнако иде у рачун Бугарима и Арнаутима. Ми се ни мало не чудимо овоме двојном савезу, коме кумује неко трећи, а који савез ради на томе: да Срба нестане из Ст. Србије и Маћедоније, али не можемо чудом да се начудимо двема српским државама, да оне могу тако мирно да гледају, како се Срби у тим крајевима насилним начином истребљују.

Крајње је време, да обе српске државе стану отворено и одлучно на бранич потиштеног Српства у тим крајевима, јер оне треба да знају: нестане ли Срба у Ст. Србији и Маћедонији, набрзо ће нестати и Црне Горе и Србије, а то душмани и хоће.

Народни покрет.

Т. Бечеј. Још од марта месеца требали смо имати скупштинску седницу коју је наш председник др. Љуба Павловић све до сад осујетио. Сад у редовној скупштинској седници 4. (17.) маја о. г. заузела је овомесна општина свој положај против гадних ровења калуђерских и прихватила представку новосадске општине у тој ствари. Уједно је издала повереницу родољубивој већини саборској наиме радикалној странци. Гласало се поименично 7 гласало против, а 19 за поменуте одлуке. Држање дра Љубе Павловића и др. Давидовића беше врло жалосно и о том ћу Вам јавити опширније.

Нови Сад, 8. маја.

Јадна работа „Новог Србобрана“ У 86. броју „Заставе“ замерили смо „Новом Србобрану,“ што подмукло напада рад радикалне странке. Нарочито смо замерили овим његовим редовима: „И ено велики родољуб, који највише ларма, узео ономада од једног човека из Мале Ремете 50 круна, што му је израдио и дигао зајам из фонда од 400 круна.“

Ми смо тражили од „Н. Србобрана“ да изнесе име тог човека, који тргује с народним фондовима, и да изнесе доказе, а не да тајанственим и мучким писањем клевета. Нисмо добили одговора и ако је томе скоро 3 недеље. Ни на то, ни на остало.

Али је „Нови Србобран“ покушао да забашури то, са новом ружном работом. У своме 102. броју говори о једном „Заставином“ чланку: „После такозване епархијске скупштине у Пакрацу“, који је изашао са потписом: „Стара стража, са пакрачког града“. У томе чланку „Заставином“ се вели, како Прибичевић шири мртвило, застој и мрачњаштво, против кога су на епархијским скупштинама 1892. и 1900 године отворено мушки устали Богољуб Милетић и Паја Јовановић.“

То наводи, па вели: Богољуб Милетић био је мртав 1892. год. (ал не каже да је умро 21. децембра) а за Пају Јовановића вели) да је умро већ 1897. године. И разуме се ди ни један ни други нису могли бити на епархијској скупштини 1900. године.

Истина! Обоје беху 1900. године на жалост већ давно иструнули и то зна цело Српство. И сви смо ми били сведоци њихова погреба.

Ко год је прочитао оно у „Застави“, сваки је био уверен да је оно 1900. годи на проста штампарска погрешка. Зна то врло добро и „Нови Србобран“. Па опет се гради љут, раздражен, и изводи из тога, како „Застава“ има смелости да тако искреће, и дабогме, с таквим листом није вредно ни говорити.

Далеко је дотерао и ниско је пао „Нови Србобран“. Зар с тим он мисли да одговори „Застави“? Зар тако де се извуче из оне клевете?!

Нека баш буде по „Новом Србобрану“. Ако има кога, ко верује, да смо хтели да преваримо цео српски народ, како су Богољуб Милетић и Паја Јовановић били живи 1900. године, нека му. Но тешко ће се наћи људи са толико „памети“. Али, како стојимо са оним, који је једноме човеку из Мале Ремете израдио зајам од 400 круна код народних фондова, а узео му је за то 50 круна? — Држимо да ће на ово одговорити „Нови Србобран“, јер треба да се знамо. Ми ћемо му за тај одговор бити највише захвални. . .

Дакле и по други пут: — Напоље из рупе.

Нови Сад, 8. маја.

„Браник“ је увређен. »Браник« узима у одбрану књигу дра Лазе Костића против Змајевих песама. Прештампао је нечију оцену у »Бранику« на ту књигу Лазе Костића. Па вели са своје стране, како је та оцена — дивна. Али одмах за тим вели »Браник«, да ту књигу Лазину није до краја ни прочитао. Није прочитао, а опет хвали оцену те стране.

Но »Браник« и прети. Он вели: — »Ми ћемо се и са наше стране морати обазрети на књигу Лазе Костића, па рећи коју и о Јовану Јовановићу Змају, јер Змај не припада само поезији, него припада са његовим политичко сатиричким песмама и нашој политичкој борби за скоро пола столећа. Кад се Змај у последње време оделио од својих присних пријатеља, што нас мора вређати, то ово не можемо муком прећи. . .«

Дакле др. Полит је увређен. Увређен, што се Змај оделио од њега у политици и тај увређени Полит хоће сад да пише сигурно »непристрасно« о Змајевим политичким песмама.

Но ту је лака ствар. Змај се оделио од Полита у политици. То може бити због тога, што се променио Полит, а може бити и због тога, што се променио Змај. Ко од њих двоје није више онај стари?

Да видимо. Змајеве политичке песме се за цело нису променуле. И др. Полит и др. Лаза Костић и њихови другови узносили су некада те Змајеве песме и славили га. Сад те песме куде. Л. Костић је написао читаву књигу против тих песама, а др. Полит унапред вели да је »умну критику« написао онај, који даје Лази Костићу за право.

Дакле се види, да се није променуо Змај, него подједнако и Лаза Костић и др. Полит. Али у том нема »увреде.« Ту нема права ни Змај да се нађе увређен ни на Л. Костића, ни на Полита. Највише што може да учини то је, да се згади на њих.

Политички преглед.

Угарски сабор. У седници од среде расправљано је о квотном изасланству. За тим се прешло на интерпелације. Угрон је повео реч о саветима, који су дати владару и о саветницима који иду краљу. Напао је министра председника Села, да се владар тачно и верно не извештава. Опозиција је одобравала говор Угронов и тражила од Села да одмах одговори, но овај није хтео. Холо није могао због кратко време да изнесе своју интерпелацију о догађајима на дворском балу. Одложио је за седницу од петка.

Кратке политичке вести. — Кнежевић Данило вратио се са књагињом Милицом са пута по иноземству. На путу том био се састао са италијанским краљем и конферисао је у Мљецима, у име свога оца, са црногорским генералним конзулом у Риму. — Бивши председник Кригер отишао је из Мантоне у Париз, а одатле ће у Хилверзум, у Холандску, где ће провести лето.

Догађаји у Хрватској и Славонији.

У Јаску су отишле прекјуче 2 компаније војске.

Љубљански „Словенац“ јавља, да мариборски гарнизон стоји у приправности да отиде у Загреб.

У Самобору су у недељу у ноћ полупани прозори предстојнику Јунковићу и потпредседнику саборском пл. Францискију.

Прекјуче у ноћи покушао је зидарски помоћник Харабајса да скине мађарски натпис са зграде прометног равнатељства угарских државних железница. Успео се био по скели, јер се зграда оправљала, па је већ откинуо неколико писмена, но пошто је на то почео падати малтер, опази жандармерија, која зграду чува, Харабајсу, скине га са скеле и ухапси га.

У Грачини побунили су се нешто сељаци, на што дођу жандари и стану пуцати, те ранише два сељака. Али, пошто ни после тога није престала узрујаност, буду тамо послани улани, на што се свет умири.

Ради оних демонстрација у Броду ухапшено је накнадно још 5 особа, те су по том свих 23 ухапшеника предати државном одветнику у Пожеги.

Јуче је одржан парастос Јелачићу бану. Маркова црква била је дупком пуна народа. После парастоса кренула се велика поворка на Јелачићев трг, пред Јелачићев споменик, који је цвећем и венцима лепо окићен био. На једном венцу, са тракама у народним бојама, било је написано: „Устани бане, Хрватска те зове!“

Пошто су отпеване неколике родољубне песме, пође свет на Зрињски трг, но ту га задржа, и удари на њега силна полиција, пешке и на коњима, и стера у споредне улице. Свет је викао полицији: „Абцуг“, и, веле, бацао се на њу камењем.

Један део демонстраната побегне кроз цркву у манастир милосрдних сестара. С тога строго чувају полиција и жандари стражу око цркве, а исто тако чувају и универзитет, куда су се ђаци повукли. Ухапшено је више стотина особа.

И у Далмацији појавила се јака узрујаност због догађаја у Хрватској и Славонији. За недељу, која наступа, пријављено је 20 скупштина, на којима ће се протестовати противу прилика у Хрватској и Славонији. У више места било је великих демонстрација против бана грофа Хедерварског, и народ се изјављивао солидарним са браћом преко Велебита. Закључено је одржавати парастосе за погинуле жртве, да се купе прилози за њихову сирочад и да се у једној прокламацији, у којој се оштрим речима осуђује бан и хрватска влада, уложи протест.

Догађаји у Старој Србији и Маћедонији.

Бугарски војници отказали послушност.

Јавља се из Софије: У Ђустендилу требала је погранична стража, на заповест свога заповедника, да ухапси једну чету од 40 наоружаних људи, који хтедоше да пређу преко границе у Маћедонију. Али војници не хтедоше да изврше ту заповест, већ се здруже са усташима и 20 војника пређе с њима заједно у Македонију.

Наде комитетлија у ново министарство.

Комитетлије се надају, да ће ново министарство, које ће спрам Русије имати потпуно слободне руке, бити предусретљивије према њиховим жељама. У бугарским круговима држи се то министарство чисто стамбуловистичким, које је позвано, да приведе садашњи несигурни положај енергичним корацима крају.

Нове борбе.

Код села Зеленице била је битка између жандармерије и једне устаничке чете, од које је пало њих 7. У погинулих нашло се пушака новог система, а у једној кући у селу много патрона и комитетских униформа.

Осуђен атентатор.

И атентатора Петра Богдана, једног од оне деветорице, који су по Солуну бомбе бацали, и о коме смо јуче јавили, да је доста

што признао, осудио је преки суд у Солуну на смрт. При ухапшењу нашли су у њега један кофер пун бомби, па је при преслушавању са свим цинично изјавио, да су те бомбе биле спремљене за конзулате, али да је он, на жалост, ухапшен за недељу дана раније. Док стигне од султана потврда осуде биће погубљен.

После дворског бала.

После дворског бала седи патријарх Георгије туробан и замишљен. — Улази му архимандрит Летић, кога је повео са собом у Будимпешту.

— Јеси ли донео новине? — пита га патријарх.

— Та јесам, али боље да их не читате. Него да се провозамо мало.

— А шта ми ту цифраш? Сигурно пишу ружно о мени. Дај овамо!

— Истина, Ваша Светост, не пишу лепо.

Отац Георгије узе новине те поче читати. Но што је више читао, лице му постајаше све веселије. Напослетку запита архимандрита:

— Шта рече? Ово овде је ружно о мени?

— Јесте, Ваша Светост!

— Ама добро је, кажем ја теби. Како су могле писати, ово је још цвеће.

— Како то, Ваша Светост?

— Пискарају ту, како ме краљ на дворском балу није ни погледао. А има и других, које није погледао. Него добро, што је на том остало. Није мене погледао тамо нико. Ни министри, ни посланици. Чак и епископ Лукијан видео је то, па се и он губи од мене и избегава ме. То ми је хвала, је ли? И зар није добро, кад новине још и овако пишу?

— Поправиће се то стање, Ваша Светост, поправиће се. Имате ви својих људи и овде, а имате их и у народу.

— Отац Георгије се замисли. Кога имам овде, то ја знам. Ал кога имам у народу, то бих волео ти да ми кажеш?!

— Па за Бога, н. пр. дра Полита! зар то није добро?!

— Шта кажеш добро!? А ја ти кажем, то је зло. Та и од дра Полита окреће данас свако главу, и баш он ме помаже. Камо среће, да ме бар напада. Онда би се зацело многи нашли, који би рекли: Мора бити, да и тај наш патријарх Георгије није баш тако црн, чим га Полит напада...

— Хајде мало да се провозате и разонодите, Ваша Светост! нутка све једнако архимандрит, оца Георгија.

— Шта ћу да се разоноћавам и то овде?! Идем у Даљ па ћу се тамо већ разонодити. Марим ја што ме сви избегавају; због тога ја нећу имати у џепу ни по грошића мање. Нека ме нико не гледа, право ми је, само кад ја могу гледати мој Даљ! То је мојој души — мелем.

Архимандрит Летић уздахну у себи. И помисли: — Та то и јест оно, што се и тај Даљ одмиче све даље и даље...

О.

Вести из места и са стране.

Осми конгрес Земљорадничких Задруга у Србији

Главни Савез Земљорадничких Задруга одлучио је, да се осми конгрес задружни држи ове јесени у Неготину. Сваки који жели да суделује у раду конгреса треба да се писмено пријави Главном Савезу најдаље до краја јуна, назначивши у исто доба назив свога предавања или своје расправе, како би се могла за времена штампати и спремити за конгрес. А ко хоће лично да походи конгрес, тај треба до краја јула да се писмено пријави главном секретару VIII. конгреса, г. Срдану Новаковићу, управитељу народних школа у Неготину, како би се за времена могао учинити распоред за станове, храну и подвоз од Радујевца до Неготина и обратно.

Хрвати код владара Фрање Јосифа.

Из Загреба јављају да ће се ускоро једна депутација, састављена из најодличнијих Хрвата из целе Хрватске, ускоро крепути у Беч, и тамо тражити аудијенцију код владала, да му верно и истинито представи садашње стање у Хрватској. Ако је цар не би хтео примити у аудијенцију, дапутација ће замолити југословенске посланике да они затраже код цара аудијенцију и да му образложе право стање у Хрватској.

Још о наследнику престола.

У политичким круговима још не може да се заборави држање наследника престола на дворском балу. Франц Фердинанд није на балу говорио ни са једним државником ни политичарем угарским. Живо се говори и о његовом наглом одласку из Будимпеште. У четвртак у очи бала стигао је у Будимпешту, а после бала у петак у јутру одмах је отпутовао. Најновији бројеви будимпештанских листова доносе сада, да је наследник престола за то тако брзо отпутовао из Будимпеште, што га је на железничкој станици чекала његова супруга. Она је с њим заједно дошла до Будимпеште, но остала је у своме вагону и није се ни силазила са перона. У ти коли је вечерала и спавала. Два стражара су та кола чувала. И наследник престола одмах се са бала вратио на станицу, ушао у железничка кола к својој жени, а та су кола у јутру прикачена земунском возу, те одвезла наследника престола Фрању Фердинанда и његову супругу херцегињу Софију Хоенберг у Земун, а одатле су отишли одма у лов у околину Купинова. Но ни све ово не може да ослаби онај немио утисак и да сведе на пуку случајност, што се наследник престола онако хладно држао на балу и што је одмах одпутовао из Будимпеште.

Чеси против угарског брашна.

Чешки листови доносе један проглас на чешки народ. Тај проглас потписали су: државни економски савет (чешко оделење,) средишње економско удружење, чешко економско удружење, чешко моравско млинарско удружење и средишње удружење чешких пекара. У том се прогласу позива чешки народ да се одупре уважању угарског жита у Чешку. У њему се вели, како се од чешког народа не тражи материјална потпора ни жртва, не тражи се за чешки производ ни потура више, само се позива чешки народ да свој рођени производ узима и тражи, те и овде да је чешком народу на уму оно своје своме. — Будимпештански листови доносећи овај проглас нападају га и позивају угарски народ, да врате Чесима жао за срамоту. И то тако, што неће трошити она разна чешка пива као пилзанско пилзенец, будвајско, бринско и т. д. И веле да би угарски народ могао то тим лакше извести, јер сад већ има и свог домаћег доброг пива. Радознали смо шта ће љубитељи пива на ово рећи.

Парастос Шчербини.

У недељу Самарјанке приредило је грађанство у Бајши, по свршетку св. литургије, парастос своме брату Русу, Глигорију Степановићу Шчербини, који је недавно за српски народ на Косову пољу погинуо. Парох г. Марко Павловић изговорио је том приликом сходну беседу, а народ са сузним очима отпоја му „Вјечнаја памјат.“

Убијен управник.

Из Петрограда јављају, како јо тамо стигла брзојавна вест, да је убијен управник Урфе Богдановић. Убила су га два лица, за које се држи да су нихилисте. Урфа је један округ у азијској Русији на подножју Урала. Главно место тога округа зове се такође Урфа. Судећи по имену, убијени управник Урфе Богдановић је без сумње Србин. Кад стигну опширнији извештаји, сазнаће се шта више о његовом пореклу.

Забрањен поучни излет.

Осечки препаранди имали су да пођу у суботу на један поучни излет, за који је земаљска влада у Загребу већ одредила била и припомоћ. Али сада одједном влада забрани тај излет, јер се један део ђака ту скоро, неком приликом, непристојно понашао. (Сигурно су и они, и ако не баш учествовали у каквим демонстрацијама, а оно бар о њима разговарали и одобравали их, а то влади није било по вољи).

Положио професорски испит.

Суплент на новосадској српској великој гимназији, г. Петар Марковић положио, је пре неколико дана професорски испит на загребачком универзитету.

Нове америчке пушке.

Војна управа у Вашингтону решила се на нову пушку. Ова је 24 цола дуга и сва у дрвету. Пушка пробија 24 дашчице од јеловине. Нова пушка краћа је са 4 цола и за 1 фунту лакша је од раније пушке.

Поклон гардероби српског народног позоришта.

Госпођа Софија удова Вечеринац у Пакрацу послала је као дар пок. мужа јој родољубивог капетана Јаше Вечеринца за позоришну гардеробу: официрску капетанску блузу; официрску сабљу са опасачем и парадни чаков. На овом лепом дару изјављује управни одбор „Друштва за српско народно позориште“ своју најтоплију захвалност.

Трговина.

Званичне белешке будимпештанске берзе.

7. (20.) маја 1903.

Поред добре понуде и живље прођецена је непромењена. — У промету је било 10.000 метарских центи.

Пшеница банатска, продано —— каквоћа по хект. од 76 до 82 цене од 50 килограма — кр. — пот. до — к. — пот. потиска, продано 1150 м. каквоћа по хектолитру од 78 до 82 цена од 50 килограма од 8 кр. 15 позура до 8 кр. 22 п. пештанска, продано 600 м. м. каквоћа по хект. од 95 до 80 цена од 50 килограма од 7 кр. 80 пот. до 8 кр. 15 п.; бачка, продано —— м. м. какв. по хкл. од 76 до 78, цена од 50 кр. од кр. — п. до — кр. — п. Све на три месеца.

Раж, — продано м. м. цена од 50 кгр. од — кр — п. до — кр. — п.

Јечам, продано 480 м. од 5.85 кгр. од кр. п. до — кр.

Зоб, продано 850 м; м. цена од 50 кгр. од 6 кр. — п. до 6 кр. 15 п.

Кукуруз продано 200 цена од 50 кгр. од 6 кр. 55 п. — кр. — п.

Репица, цена од 50 кгр. од 10 кр. 70 пот. до 11 кр. 10 пот.

Проја, од 5 кр. 75 п. до 6 кр. — п.

Маст, 50 кгр. 69 кр. — п. до 69 кр. 50 п.

Сланина, 50 кгр. 57 кр. — п. до 57 к. 50 п.; сушена 60 кр. — пот. до 60 кр. 50 п.

Шљиве, босанске 50 кгр. од 13 кр. — п. до 16 кр. 50 п.; славонски пекмез 50 кгр. 17 кр. 50 п. до 18 кр. — п. српски пекмез 15 кр. 50 п. до 16 кр. — п.

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи.

Дукати	11 кр. 31 п
Наполеондори (20 франака)	19 кр. 05 п.
Угарска златна рента (од 100 круна) . .	121 кр. 25 п.
Угарска крунска рента	99 кр. 40 п.
Аустријска златна рента	121 кр. 30 п
Немачке државне марке (од 100 мар.) .	117 кр. 10 п
10 фунти стер. (мењачки курс у Лондону)	239 кр. 65 п.

Терминска продаја (шлусови).

Жито за мај 1903.	7·66 7 67
Раж за октобар 1903.	6·45—6·46
Зоб за октобар 1903.	5·47—5·58
Кукуруз за мај 1903.	6·41 6·42

*

Стање воде под Новим Садом.

8. маја било је . . . . . 3·89 мет.
9. маја било је . . . . . 3·88 мет.

ИЗВРСНО СВЕЖЕ

ПОВРЋЕ и ВОЋЕ,

зелен грашак шећерац, крунац у мехунама, ротквице месечарке, келерабе, першуна, шаргарепе итд.; трешања, вишања, крушака и т. д., шаље се у малим количинама поштом у котарицама (Postcolli) до 5 кила повуком (per Nachnahme). — У таковој пошиљци могу више врсти воћа и поврћа упаковано бити.

Бирано поврће и воће бере се и одмах се пакује у баштама наших задругара-произвођача, да свеже приспе до опредељена места.

Ценовник шаљемо на захтев бесплатно. Цене су врло умерене.

Препоручује потрошачима

Српска повртарска задруга

1— 347 у Новоме Саду.

Оглас дражбе.

Делиблатска српска црквена општина расписује стечај ради реновирања парохијског стана на основу направљеног предрачуна, а прорачун је следећи:

1.) Зидарски рад . . .	К	897·38
2.) Дунђерски рад . .	К	115·—
3.) Столарски рад . . .	К	404·84
Укупно . . .	К	1417·22

Лицитација на мањак за горње оправке ће се 21. маја (3. јуна) 1903. год. по подне у 3 сата у општинској писарници одржати. Прорачун (за оправке) свагда се могу код општинског перовође видети. Лицитанти дужни су 10% од одређене своте у име пишманлука положити и то пре лицитације.

Општина задржава себи право поверења.

Из седнице црквеног одбора српске православне црвене општине делибатске држане дана 1. (14.) маја 1903 год.

Пера Д. Ивачковић перовођа. **Никола Лазарев** председник.

346 1—3

Друштво и здравље.

II.

А сада се упитајмо, да ли смо о томе кад год мислили? Да ли смо мислили кад год на то, док смо здрави да можемо бити болесни и да ли смо водили рачуна о своме здрављу? Ако ћемо по души рећи, морамо признати, да нисмо. Ми сматрамо здравље тек онако као нешто обично и као да се то по себи разуме, да човек мора бити здрав. А кад смо болесни, онда смо готови сваког пре да кривимо, само нећемо признати, да је кривица врло често до нас, што смо болесни.

Врло често сам слушао речи: »Сиромах човек не сме бити болеетан!« Т. ј. сиромах човек мора живети од својих руку, те не сме и не може дангубити. Ово је врло лепо речено, само је зло што се не трудимо да не дамо повода белести и што не идемо за тим, да болест у зачетку угушимо.

Ако нам се обућа или одећа опара, или нам се каква справа или оруђе почне кварити, ми хитамо да то поправимо, да не би имали отуд веће штете.

А како је са здрављем — тим највећим благом на свету?

Са свим обратно.

Кад се поболемо, не трудимо се, да болест у зачетку спречимо, него то нећемо ни на ум да узмемо. Неразборито се јуначимо и усиљавамо, као да нам ништа није, а овамо се једва на ногама држимо. Кад већ не иде даље, онда легнемо у кревет и тек се сад почнемо предомишљати, да ли да затражимо лекареве помоћи, или би боље било причекати још који дан а за то време покушати срећу кућевним лековима.

У овом погледу стоји наш српски народ по готову ужасно. Код нас врачаре и бабе још и данас славно напредују, као да смо у добу пре Косова. Наш народ, који је по својој природи здрав народ, и дан-данас има врло слабе појмове о неговању здравља и чувању од болести. Нашем немару се има већим делом приписати, што наш народ и данас верује у зле духове, вештице и уроке, што болест узима, као да је то човеку суђено и да се против тога не вреди борити. А колико штета има отуд наш народни живот, држим да није потребно доказивати. Та колико их је главом платило баш са своје необавештености и са лакомислености! Колико је породица остало незбринутих и без хранитеља, и (а не ли) због тога, што нису више пажње обдатили на своју болест и што нису за времена затражили лекареве помоћи.

Но није само у томе зло, што смо у болести лакомислени и што због незнања а често и хотимице срљамо у пропаст, него је, држим, још веће зло, што не умемо своје здравље да чувамо. Здрав човек, који је био болестан, не може да схвати, шта то значи бити болестан. Он зна да је здрав као кремен и даље га се не тиче. Задовољан је, што је здрав. Чини уз то много шта, што не би требао да чини. Претерује у раду, у јелу и пићу, у пушењу и у другим разним телесним уживањима. Другим речима: и не помишља на то, да и најтврђи челик временом изда.

Оваквих је људи највише, то су обично неразмажени и неугњили људи, који су очвр сли и радом прекаљени — то су радници. Баш ти људи, који су позвани да цео свој век проведу у тешком телесном раду, да живе од своје снаге и свога здравља, најмање умеју да чувају и негују здравље. Услед тога многи без невоље страдају и свој и онако тежак живот отештавају. Јер да човек може што задовољније сносити оно, што му је у део пало и да му овај живот не буде одвећ тегобан и досадан, прва је и најважнија погодба за то — здравље. Поправити у друштву здравствене прилике и ићи за тим, да сви људи науче неговати и чувати здравље, а са тим упоредо образовати друштво тако, да сви свесно раде на сузбијању опасних болести као што је сушица, пијанство и сифилис значило би сретно почети стварати прилике, како да се постигне то, да што више људи на овом свету буде сретни и задовољни. Ово би био најчвршћи темељ на којем би се поуздано и лако могла дозиђивати зграда народног живота. Који народ не негује здравље — не може напредовати, нити може имати изгледа на бољу будућност. Народ са лошим здравственим приликама не може ни бројно ни материјално напредовати, а чим не напредује, то толико исто значи, као и да пропада. С тога ћемо се узалуд усиљавати, да на другим пољима напредујемо, ако народно здравље и на даље будемо занемаривали. Најревноснije морамо пећи, да упутимо народ, како да живи; не смемо и на даље немарно гледати, како нам и деца и одрасли без нужде умиру. Морамо се угледати на напреднije народе и њиховим стопама ићи. Та погледајмо, шта су учинили Енглези, Французи и Немци на сузбијању сушице и других заразних болести. Паметним поступком и поучавањем народа, кско да живи и како да се чува, постигли су то, да код њих те болести ни из близу не пустоше тако, као код нас. Истрајним радом постигли су напреднији народи, да њихова одојчад и новорођенчад ни из близу не умиру као код нас. Напреднији народи се већ столећима боре против ужаснога зла друштвенога, против пијанства. А ми? Ми и данас седимо скрштених руку и тужимо се на тешке прилике и т. д. Код нас је и данас врлина и слава што више пити и надпијати се.

Код нас и данас хиљадама родитеља попију срећу своје деце и своје породице. Код нас се у весељу и теревенци стварају бескућници и просјаци — а при томе смо сви мирни и задовољни, као да је све у најбољем реду. Мирни смо као људи, који су све своје учинили, те само чекају успех и награду за уложене труде.

Али заман би чекали скрштених руку! Засукати се морамо и вредно порадити, да стигнемо напреднije народе. Морамо у свим правцима свој народ образовати, ако смо ради да имамо будућности, а нарочито морамо ићи за тим, да нам народ што здравији буде и да бројно што боље напредује. Да ово можемо постићи, потребно је сваком се приликом користити. Народ треба поучавати и у школи и у цркви, на забави и на састанцима. Наше задруге и мушке и женске могу врло много учинити на свима пољима, па и на побољшању здравствених прилика. Наше новинарство, које је у првом реду позвано, да стално заступа интерес свога народа и његова напретка, треба да тражи и нађе начина, како би у народ сваком приликом уносило поуке о неговању здравља. Пријатељи народа не сму и на даље гледати, каке је ово поље у нашем народу запарложено. Најпосле наши свештеници, који најчешће долазе у додир са народом и у цркви и у кући, дужни су сваком даном приликом свој народ поучити и на добар пут га упутити, да умерено живи, да не претерује ни у чему, да најдрагоценије благо на овоме свету — своје здравље негује и чува.

Само тим сложним и истрајним радом моћићемо постићи оно, што су други сретнији народи давно постигли. Тек онда ћемо имати смисла и снаге да се такмачимо и успешцо боримо за свој опстанак — за своју будућност.

Будимпешта. **Миладин.**

ГОЛУБ

ЛИСТ ЗА СРПСКУ МЛАДЕЖ СА СЛИКАМА

излази у Сомбору двапут месечно на великој осмини, а стаје на целу годину 3 круне, а за Србију 4·50 динара, за остале земље 4 круне. Овај омиљени дечији лист излази сад у 25. години својој. И сад га уређује Јован Благојевић, учитељ српске више девојачке школе, а издаје књижарница **Мил. Каракашевића у Сомбору.** Ово је најјефтинији лист наше омладине, узданице народне. — Скупљачи претплате добивају на 10 претплатника лист на дар или новац за исти лист. Лист се не даје на вересију. Поједини бројеви радо се шиљу на углед. Нека је овај стари и омиљени познаник наше нежне омладине топло препоручен свакој српској кући. Ако иоле буде одзив повољан, то ћемо крајем године дати сваком претплатнику једну књигу на дар.

229 7—10

ПЕРО ДЕСПИЋ

Главно заступништво Краљ Српске Извозне Банке за Аустрију, повереник Српске повртарске задруге у Новоме Саду за Аустрију и Немачку.

БЕЧ, Obere Donaustrasse Nro 93.

Адреса за брзојаве: DESPIĆ, Dianabad — Wien.

Прима у комисион све земљорадничке и др. производе (као: жито, суве шљиве, пекмез, воће, јаја, коже итд.) — Врши набавке за рачун Срба увозника у свима фабричким производима. Даје обавештења сваке врсте. Услуга кулатна. Провизиона стопа умерена.

Адреса за пошиљке: **Pero Despić,** II. Obere Donaustrasse 93. Wien Staatsbahn. 343 2—

БИРТАША

под рачун треба Лазар Станковић у Ст. Стапару.

Бирташ мора знати говорити поред српског, немачки и мађарски. Жена треба да је добра куварица. *Кауције мора положити 400 круна,* а пиће плаћа кад источи. — Поред бирцуза има и касапница, те је потребно, да је бирташ уједно и касапин. **Опширније усмено у Стапару.** (Ó-Sztapár, Bácska.) 291 4—10

НАЈБОЉЕ и НАЈЕФТИНИЈЕ

БОЈЕ, ЛАКОВА, ПЕМЗЛЕ И БРОНЗА

може се добити у новоотвореној радњи

БОЈА, ЛАКОВА, ПЕМЗЛЕ, БРОНЗА И Т. Д. КОД

Д. КОДА

У НОВОМ САДУ

КОМИСИОНА РАДЊА 262 6—52

БЕК, КОЛЕРА И ДРУГА

У БЕЧУ, БЕРЛИНУ И ЛОНДОНУ.

Уметнички зуби

оправљају се у мојем зубно-лекарзком атељеу, који је по најновијој системи удешен, на најбољи начин, да се њима може добро јести. Нарочито чиним пажљивим на моје јединствено уређење за техничку израду златом:

Израда зуби по американском начину без непчаних плочица.

Зуби у каучуку коштају

4 круна по комаду

Читаве вилице израђују се у року од 24 сата.

ПЛОМБИРАЊЕ И ВАЂЕЊЕ ЗУБА БЕЗ БОЛА.

Др. Самуило Леви

зубни лекар

316 2—6 поред „Гранд хотел Мајера“

ЗА КАЛАМЉЕЊЕ У ЗЕЛЕНО

имам од најприпознатијих фабрика на стоваришту

ЛАСТИКЕ НАЈБОЉЕ КАКВОЋЕ „Gummibänder“

по најефтинијој фабричкој цени; моја ластика има поред еластичности, постојаности још и ту особиту врлину, да се са једном килом 5—9000 калама везати могу.

Уједно препоручујем из мојих винограда

ЛАСТАРА „EDELREIS“

најбољих најплеменитијих винских и столних врста, од којих више од 1200 домаћих и иностраних сорти на избору стоје.

Алекс. А. Адамовић,

велепоседник виногради и американског ложњака.

5—15 321 Нови Сад.

ЕКСПОРТ НАМЕШТАЈА

16—50 243 и

посредовање директног купа за бечки намештај

М. ДИМОВИЋ

Wien, V. Schlossgasse Nro 18.

Ценовници бадава и франко.

НОВОСАДСКА ФАБРИКА МАШИНА

И ЛИВНИЦА ГВОЖЂА

ЦИКМУНДА И ДРУГА

У НОВОМ САДУ

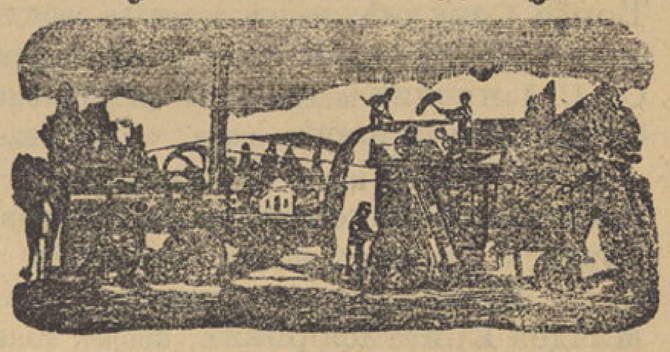

Препоручује своје сортирано стовариште разноврсних машина и реквизита и препоручујемо наше патентиране

ПАРНЕ ВРШАЋЕ МАШИНЕ

најновије конструкције најновијег времена. — Цене су тим гарнитурама ове:

Коњске снаге	4	5	6	8
Нето цена	3500 ф.	4000 ф.	4250 ф.	4900 ф.

Продаја уз потпуну гаранцију, односно уз пробу а на отплату од 4—5 година, 282 4—12

ЦЕЛОКУПНЕ МЕДИЦИНЕ

Др. Ђ. Трифковић

бивши болнички и клинички лечник, преселио се у

главну улицу бр. 24.

Прима болеснике од 9—11 пре и од 3—4 сати после подне.

У Новом Саду, маја 1903.

Адресар.

Под овим насловом доносићемо АЗБУЧНИМ редом фирме и имена трговина, занатлија, гостионичара, новчаних завода, разних подузећа, адвоката, лечника, и т. д. Ова ће имена излазити 52 пута годишње и то најмање 30 пута у бројевима од петка, који су распрострти у више хиљада примерака. Наплаћиваћемо од реда годишње 4 круне. У местима у којима буде било само једно име, плаћаће се и они редови, у којима је назначено место и врста радње, што ће испасти укупно два реда.

Баваниште.

Ђ. Јовановић, гостионичар преко од општ. куће.

Будимпешта.

А. Мудрински, ципелар, vás u. kerepesi út sarok.

Бела Црква.

Браћа Ђорђевић-Нанчић мануфактурна и моде трговина, „код белог голуба“ у сопств. кући.

Јоца Стефановић, шпецерајска и деликатесна трговина код главе шећера.

Коста Костић, шпецераја и дивљачи трговина.

Вел. Бечкерек.

Живојин Терзин, мануфактура код Баче свирца.

М. Михајловић-Јарковчанин, памучар. трг.

Новчани заводи:

Српска задруга за штедњу.

Плаћа на улоге $4^1/_2$%, а својим члановима 5%.

Држи цензуру сваког раденог дана.

Беч.

Велимир Бингулац, комисионарска радња. Wiedener Hauptstr. 10. II. St.

Перо Деспић,

Главно заступништво Краљ. Срп. Извозне Банке за Аустрију, II. Obere Donaustrasse № 93.

Винковци.

Филијала творнице намештаја и покућства:

Божић и Мецинг из Осека.

Вировитица.

Филијала творнице намештаја и покућства:

Божић и Мецинг из Осека.

Вуковар.

Никола Бингулац, кројачка радња, гл. пијаца.

Жабаљ.

Коста Михајловић, шпецерајска, гвожђарска, и креча трговина и гостионица.

Новчани завод:

I. Задруга Срба Шајкаша за међусобно помагање и штедњу.

Плаћа на улоге 6%. — Дани цензуре су вторником и суботом.

Ириг.

Ђорђе Пуљо, гостионичар и хотелијер.

Лазар Недић, стаклар преко од велике чесме.

Горњи Карловац.

Никола Дубајић, гвожђарска трговина.

Миле Куга, гвожђарска трговина.

Браћа Милићевић, мануфактурна трговина.

М. Влатковић, трговина готовог одела.

Срем. Карловци.

Вински продуценти:

Др. Ђорђе Красојевић адвокат и заступник српских народних црквених фондова.

Др. Миша Михајловић, градски физик, вински продуцент.

Петар Ршић, воскар и колачар.

Ђорђе Секулић, мануф. и кратке робе трговина.

Јосим Живановић трг. меда и пчеларски ствари

Ст. С. Јанковић шпецерајска трг., главна пијаца.

Ст. П. Момчиловић шпец. трг., коже и вина.

Велика Кикинда.

Светозар Новаковић, уметнички бравар.

Сергија Којић, дрворезац и позлатар.

Ђура Милић, трговина разне пернате живине.

Младен Кристифоровић, кројач, главна ул.

Петар Ракић кројач свештенич. и мушког одела.

Милош Тешић кројач војног и цивилног одела.

Миливој Лотић, мануфактурна трговина.

Никола Милић, месар, продаја масти и сланине.

Стеван Радонић, израда црквених утвари.

Урош Малогајски, папуџија.

Милан Вукић, сарач.

Живан Чоков, сатлер и лакирер.

Васа Гајин, дрндар и кабаничар.

Миша Ђуричин, четкар.

Пециво ракије и трговина шљивовице и комовице:

Ђока Недучин и друг.

Шпецерајске трговине:

К. М. Мирков, главна пијаца.

Милан Т. Мирков „код лубенице“, преко од српске цркве.

Александер Ранков.

Митровица.

П. А. Искрић, галантеријско-помодна трговина.

Д. С. Јовановић и др. мануфактурна трговина.

Ник. Ненадовић, шпецерајска трг. код Арапина.

Радивој Николајевић, шпец. трг. на вел. и мало

Велимир Радак, шпецерајска трг. код „Лава“.

Продаја и куповина малих и великих дуката.

Мирослав Спајић, мењачница.

Срп. ципеларска задруга, »Српски Дом«

Нови Сад.

Адвокати:

Др. Стеван Адамовић, грчка улица број 3.

Др. Тоша Гавански, дунавска улица број 13.

Др. Миливој Григоријевић, грчка ул. 10.

Др. Бранко Илић, ћурчијска улица број 11.

Др. Паја Јанковић, грчка улица број 7.

Вербери:

Владимир Угришић, лебарска улица број 6.

Милутин Милићев, ћурчинска улица број 21.

Винарска радња:

Александар Адамовић, пецара комовице, шљивовице и коњака, — продаја на мало, господска улица број 8. и житна пијаца број 10.

Воскари и колачари:

Мија Чупић, ћурчијска улица број 30.

Галантеријско-помодне трговине:

Браћа М. Поповићи, главна улица.

Гвожђарске трговине:

М. Вулпе, код „Плуга“, темеринска улица бр. 12;

Антон Георгијевић, код „Златног звона“, главна улица број 4., преко од владичиног двора.

Гостионичари и хотелијери:

Стева Димитријевић, код „Камиле“.

Тима Јерковић, кисачка улица.

Вуја Пуповац, лебарска улица број 3.

Јован Ђорђевић, темеринска улица број 17.

Зидари:

Васа Каћански, Фрање Листа улица број 7.

Босанска кафана са конаком, футошка ул. бр. 18.

Мехмед Арнаутовић-Тешњак.

З. Милићева, јорганџијница, житна пијаца бр. 11.

Казанџије:

Милан Т. Јовановић, казанџијска улица.

Књижаре:

Милан Ивковић, преко од владичанског двора.

Глиша Лазаревић, дунавска улица број 5.

Браћа М. Поповићи, главна улица.

Творница каруца и кола:

Јован Мунћан, кисачка улица.

Књиговезачке радње.

Милан Манојловић, ћурчијска улица бр. 6.

Кобасичари:

Филип Михајловић, житна пијаца.

Кројачке радње:

Теодор Гајић, лебарска улица бр. 12.

Витомир Ф. Куруца, дунавска улица број 4.

Мита Томић, кулунџија, преко од саборне цркве.

Лекари:

Др. Јефта Стојаковић, главна улица бр. 25.

Др. Ђура Трифковић, главна улица број 24.

Мануфактурне трговине:

Петар Матић, код „Беле Лале“, главна ул. 11.

Мануфактурна, памука и српског платна трговина *„код два чобана“*

Косте П. Миросављевића, ћурч ул. бр. 24.

Гавра Ј. Полит, код „Златн. Лафа“ гл. ул. 15.

Давид Ћурчић, глав. улица у сопственој кући.

Мерници:

Стеван Славнић, главна улица број 25.

Новчани заводи:

Српска задруга за међусобно помагање и штедњу у Новоме Саду

Основана 1870. год.

Цензура: сваког понедељника среде и петка, свагда у 10 сати пре подне.

Српска Учитељска Новчана Задруга

у црквеној кући, житна пијаца број 3.

Стовариште мушког и женског одела:

Капамаџија и Бонди, главна улица број 3.

Осигуравање живота и ренте:

Коста Шипош, гл. инспектор за Бачку и Срем „холандског осиг. друштва“ — Петефи ул. 30.

Опанчари:

Прва Српска опанчарска задруга, у Чавићевој кући, главна улица бр. 6.

Памучарска трговина:

Јован Т. Чавић, код „Преље“, главна улица.

Произвођач пероноспоре-штрцаљки:

Милан Т. Јовановић.

Продавац птица:

Лазар Лучић, темеринска улица.

Погребна подузећа:

„Конкордија“ Ђуре Стојковића, ћурчијска ул. 15.

Паја Марковић, дунавска улица.

Филијала творнице покућства:

Божић и Мецинг, из Осека, дунавска улица.

Папуџије:

Милан Радујков.

Подузимачи за иконостасе и Христове гробове.

Лука К. Алексијевић.

Никола Ивковић, дунавска улица.

Радња свештеничких хаљина, појасева и шешира:

Никола Ивковић, дунавска улица.

Обнављање старих иконостаса и св иконa:

Лука К. Алексијевић.

Набављање црквених звона:

Лука К. Алексијевић.

Трговина барјака и застава за школ, певачке дружине и друштва:

Лука К. Алексијевић.

Набављач стаклених прозора са светитељима:

Лука К. Алексијевић.

Трговина са рибом на велико и мало:

Фрања Ловрековић, Сечењијева улица 9.

Сарачи:

Тодор Никетић-Бошко, дунавска ул. 10.

Фабрика сирћета и сирћетне есенције:

Милан Лакић и др. главна улица.

Стовариште надгробних споменика:

Паја Марковић, дунавска улица.

Стаклари:

Тоша Алабурић ћурчијска улица бр. 12.

Сликарски уметнички завод:

Иван Ј. Стојковић, главна улица бр. 25.

Трговина црквених утвари:

Лука К. Алексијевић.

Милан Ивковић, преко од владичина двора.

Никола Ивковић, дунавска улица.

Цветарница и вртарница:

Војина Јовановића, дунавска улица бр. 3

Ципеларске радње:

Прва српска ципеларска задруга. Стовариште ћурчијска бр. 11. — Радионица гл. ул. 3.

Младен Ивошевић, у кући Матице Српске.

Кузман Јуришић, дунавска улица бр. 22.

Ћурчијске радње:

Милан Винокић, ћурчијска улица број 8.

Гавра Нецков, ћурчијска улица број 16.

Ђорђе Пушић, ћурчијска улица.

Шпецерајске трговине

Ђока Мољац, кисачка улица.

Стојановић и Радовановић „код лафа“ гл. ул.

Давид Ћурчић, главна улица у сопственој кући.

Шпецераја, материјала, боја и варива трговина на велико и мало.

Никола Димовић, код „Црвеног рака“.

Штампарије:

Српска штампарија Браће М. Поповића.

Српска штампарија дра Свет. Милетића.

Шеширџије.

Петар Маркуш, главна улица.

Осек.

Творница покућства и атеље за декорације:

Божић и Мецинг, горњи град.

Нем. Паланка.

Гвожђарска и шпецераја трговина:

Марко Марцикић.

Перлез.

Коча Поповић, мануфактурна и шпецераја радња.

Коста Ракић, мануфактурна и шпецераја радња.

Рума.

Бранко М. Спајић, мануфактура и конфекција.

Данило Удицки, шпецерајска трговина.

Бранко Богдановић, шпецерајска трговина.

Новчани заводи:

Румска Штедионица

(основана 1871. год.)

уплаћена деоничка главница К **60,000**. Резервни фонд К **180,000**. Улоге укамаћује са **4**%. $4^1/_2$% и **5**%.

Сегедин.

Милошко Марков, гостионичар, iskola u. 14.

Милан Недељковић, власник извора горке воде.

Велимир Јовановић, шпецераја и боје радња.

Шандор Мајски, шпецерајска трг. iskola u. 3.

Сомбор.

Јаша Гргуров, гвожђарска трговина

Паја М. Бикар, мешовита радња, и са сиром

Душан Даљчев код „Даљца“, мешовита и пића трговина. Стовариште сомборска сира.

Даша Грујић, памука, и мешовита трговина

А. М. Антић, стовариште пива.

Стеван Николић, шпецерајска трговина.

Чаково.

Браћа Миче насљедник, мануфактурна тргов.

М. Чарнић, шпецерајска трговина, главна пијаца.

Шид.

Милан Шалош, гостионичар и хотелијер.

Комплети „Невена“ за 1901. и 1902. год. укоричени, могу се добити по 5 круна у администрацији „Невена“ у Новом Саду.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Бракваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.